

Leven en dood

Peter en Ineke vertellen over gewoonten rond geboorte en overlijden in Guinee.

Geld en goed als stressfactor

Gaan van een rechte weg in een kromme wereld.

Altijd tijd voor koffie

Familie De Jong doorstaat veel veranderingen.

ZENDINGSBLAD VAN DE GEREFORMEERDE GEMEENTEN JAARGANG 63 • NR. 359 • NOVEMBER 2017

Paulus

Nieuw kerkgebouw

Pass Valley in Papoea viert opening groots met feestmaal

Uitgave van Zending
Gereformeerde Gemeenten

Midden in het leven

Door **Ds. J.M.D. de Heer**

Zendingswerkers staan midden in het leven. Dat blijkt duidelijk uit dit nummer van *Paulus*. De redactie probeert steeds thema's te zoeken waardoor u en jij als lezer echt kunt meeleven met zendingswerkers. Dat gebeurt volop en ZGG is daar blij mee. Want, midden in het leven staan, kan zo vanzelfsprekend lijken, maar in een andere cultuur is dat vaak ingrijpend. Het is een leerschool voor zendingswerkers om hiermee om te gaan. Twee voorbeelden uit dit nummer maken het duidelijk.

In een arm land als Guinee is de levensverwachting veel lager dan in Nederland. De kindersterfte is ook hoog. Het doet veel met zendingswerkers als ze zoveel mensen, kinderen, baby's om zich heen zien wegvallen. Het zijn mensen met een ziel voor de eeuwigheid. Ze zijn helemaal opgegroeid met het islamitische geloof, maar moeten de levende God ontmoeten!

Het tweede voorbeeld komt uit Papoea. Geld en goed zijn voor heel veel mensen aantrekkelijk. We kennen het spreekwoord wel: Geld dat stom is, maakt recht wat krom is. Dat spreekwoord is wereldwijd van toepassing. Het betekent een worsteling voor zendingswerkers om in een cultuur te leven waar het geld soms vreemde dingen doet.

De twee voorbeelden hebben iets gemeenschappelijks. Het heilzame Woord van God is nodig! De Heilige Geest heeft de Bijbel geïnspireerd als een boek voor alle eeuwen en alle culturen. Wat is het een voorrecht dat elke zendingswerker met die Bijbel op pad mag gaan. Overal waar hij of zij komt, is de Bijbel er, ja, is de God van de Bijbel er. Zo kunnen ze midden in het leven staan, al gaat het gepaard met vragen en strijd. Want, zendingswerkers blijven gewone mensen.

'Het doet veel om zoveel mensen, kinderen, baby's te zien wegvallen.'

We laten dit stukje daarom uitlopen op een hartelijke stimulans voor kerkenraden van zendende gemeenten. Blijf de zendingswerker in het oog houden! Het is goed als de zendingcommissie contacten onderhoudt. Het is mooi als er een schrijfrooster is. Maar, de zendingswerker of het zendingsgesin valt onder de ambtelijke zorg van de kerkenraad. Daarom, leef mee, luister aandachtig, zucht mee.

Zendingswerkers staan midden in het leven. Daar mogen ze het Woord zaaien. Dat is hun taak. De boodschap toepassen kunnen ze niet. Maar, Gods Geest weet volmaakt hoe het Woord mensen moet bereiken, midden in hun leven, om hen het ware leven te schenken. Opdat Zijn Koninkrijk kome.

Op de voorpagina ziet u een foto van de kookputten waarin de feestmaaltijd wordt bereid.

Leven en dood

In Guinee is de eindigheid van het leven vaak dichtbij. Hoe gaat men om met deze onzekerheid en welke gewoontes worden zichtbaar bij het overlijden?

Peter en Ineke de Niet vertellen op **pagina 10** over de aangrijpende werkelijkheid.

PASTORAAT VOOR ZENDINGSWERKERS

Zendingswerkers bevinden zich samen met hun gezin op grote afstand van hun zendende gemeente. Hoe krijgen zij pastorale ondersteuning en begeleiding? De predikanten ds. W. Harinck en ds. A. Verschuure maken van dichtbij (en veraf) mee wat het is om verbonden te zijn aan zendingsgezinnen.

Lees meer op **pagina 30**.

Is zending nog steeds nodig?

Zendingsland of zendelingenland? Wat leert de Bijbel ons over de ingewikkelde maatschappij anno 2017?

Missioloog Jan-Kees Kooijman legt op **pagina 35** uit dat de zendingsopdracht nog steeds actueel is.

TERUGKIJKEN

Tim de Jong is met zijn gezin uitgezonden als evangelist voor Tepelenë. Nu zijn ze voor het eerst met verlof.

Op **pagina 28** vertelt de familie hoe ze de twee intensieve jaren in Albanië hebben ervaren.

EN VERDER

- 4** In zicht
- 6** ZGG Actueel
- 8** Verbonden met de zending
- 16** 216 varkens in de kookputten
- 17** Meditatie
- 18** Project uitgelicht
- 19** Kinderkrant
- 23** Vrucht op Gods tijd
- 24** Geld en goed als stressfactor
- 27** Zendingsgedicht
- 34** Zingen voor de zending
- 36** Financieel
- 37** ZGG-webwinkel
- 38** Uw vragen beantwoord
- 40** Column: Zending als vliegeraar

MOZES EN ZIJN OMA

Door **Fennie Haase** i.s.m. **Jacoline van den Dool**

Oma:

'Ik ben jaren geleden geboren, ik weet niet meer wanneer. Ik woon onder de grote oude kapokboom, in het midden van het dorp Garama in Guinee. Mijn man is een jaar of zes geleden overleden. Ik heb veel kinderen gekregen, maar veel leven er niet meer. Een van mijn dochters heeft zoveel kinderen dat ze er niet goed voor kan zorgen. Daarom woont dit kleinzontje voorlopig bij mij. Soms komen andere mensen bij me vanwege ziekte. Ik help met het geven van plantaardige medicijnen. Die kennis gaat van generatie op generatie.

Als het nodig is, help ik jonge moeders bij de bevalling, maar ook was ik de lichamen van de vrouwen uit mijn familie die zijn overleden. Ik heb een druk leven met al die mensen die komen en gaan.'

Mozes:

'Dag, ik ben Mozes, zo hebben mijn vaders mij laten noemen. Je moet weten dat de broers van mijn vader óók mijn vaders zijn! Ik woon bij mijn oma in huis. Ik ben het zoveelste kind in de rij en mijn moeder kan ons eigenlijk niet opvoeden. De moeder van mijn moeder zorgt goed voor mij. Als ik ziek ben omdat ik weer diarree heb, mopperen mijn nichtjes op mij vanwege de rommel. Maar mijn oma, ze roept en moppert wel, maar toch, zij pakt me op en wast me en legt me achter op haar rug, zodat ik eerst kan drogen. Ondertussen pakt ze los zand en strooit dat over *het vieze* op de grond, waarna ze het wegneemt en de vloer weer schoon is. Oma is lief!'

KOMEN EN GAAN

Albanië

Visitatie

Van 17 t/m 23 november 2017 bezoeken P. Eikelboom, ds. G.W.S. Mulder en F. van Toor het team in Albanië.

Bali

Werkbezoek

Van 20 t/m 25 november 2017 gaat ds. W. Harinck samen met Jan van Doleweerd op bezoek bij de theologische school op Bali.

Cambodja

Werkbezoek

Van 18 t/m 23 december bezoeken P. Eikelboom en A. Hak het zendingsveld in Cambodja.

Mooie opbrengst snuffelmarkt in Lisse

De Gereformeerde Gemeente van Lisse heeft dit voorjaar de tweejaarlijkse snuffelmarkt georganiseerd. Het was ook dit jaar weer een groot succes. Dankzij de vele vrijwilligers, die zich ingezet hebben

voor het verzamelen van goederen en de verkoping. De opbrengst werd verdeeld over vijf verschillende goede doelen. Voor de zending leverde dit € 11.000 op. Een prachtig bedrag!

100.000^e kringloopklant!

Ruim drie jaar na de opening verwelkomt kringloopwinkel *Goed & Gebruikt* in Goes haar honderdduizendste klant. Een hele mijlpaal voor de winkel, die ruim 200 klanten per dag ontvangt, drie dagen per week. Een uitgebreid en wisselend assortiment zorgt voor een grote aanloop van bezoekers, waarvan de opbrengst volledig ten goede komt aan het werk van ZGG.

Goed & Gebruikt

Gebr. Spykerstraat 6, 4462 GJ Goes
0113 - 74 52 06

Terugkeer en benoeming onderwijsvrijwilligers

Voor het nieuwe seizoen hebben er wisselingen plaatsgevonden bij de onderwijsvrijwilligers. Vanuit Albanië en Ecuador zijn Sanne Wisse en Jannemieke Blankespoor teruggekeerd. Karine de Ron en Carolien Geluk hebben hun plaats ingenomen. We zijn blij dat op deze manier het onderwijs in de zendingsgezinnen ondersteund mag worden.

Uw kerstpost versturen via de zending

Kerstpostactie

Kerstpost versturen voor € 0,50

Wat houdt deze actie in?
Uw kaarten kunt u inleveren bij de inleverpunten, die vermeld staan op www.zgg.nl/kerstpostbevelanden. En wij zorgen voor de bezorging.

- Kaarten volledig adresseren.
- Geen postzegels plakken.
- Let op! Postbusadressen zijn niet mogelijk!

Doel

1. Guinee: Tweede schooltje in Boké voor kinderen fam. Hakvoort en gereed maken leer- en werkplek in Garama voor o.a. bibliotheek.
2. Het andere deel is voor algemene middelen van de ZGG

Inzamelperiode: 2 tot en met 18 december 2017.

Porto: Het gereduceerde tarief van € 0,50.
Deze porto is geheel voor de Zending van de Gereformeerde Gemeenten, omdat bezorging wordt gedaan door vrijwilligers.

Bezorging: De post wordt **uiterlijk 21 december** bezorgd.

Verspreidingsgebied: Noord- en Zuid-Beveland.
- Postcodes 4401 t/m 4494.

We hopen dat er veel kaarten via de zending verstuurd worden!

WINTERCONFERENTIE
STUDERENDEN

Het Evangelie in de eindtijd. De einden der aarde bereikt?

D.V. vrijdag 25 januari 2018 | 17:00 - 22:00
Orkester educatief
Burgerweester Jamesweg 2, Gnada

Spreker: ds. G. Clements
Cofereraat: Jan-Kees Kooijman

Kijk op www.werkgroepstudenent.nl voor meer informatie en aanmelding.

MICHA IS GEBOREN!

Tim en Adriana de Jong werden verblijd met de geboorte van een zoon. Micha is geboren op 29 september 2017 en is het broertje van Gerdienke, Marlene, Wouter, Jan en Rhodé.

Postzegels ontvangen van:

Zendingscommissies:

Kampen, Krabbendijke, Middelharnis, Moerkapelle, Nieuwe Tonge, Nunspeet, Oosterland, Wageningen, Zwijndrecht

Overig

Herman Faulkiusschool Middelburg, Theologische School Rotterdam, De Eersteling Moerkapelle, BethSan Moerkapelle, In de Gouwstraat, Rotterdam

In kilo's: 43

Beekbergse jeugd organiseert opnieuw restaurantdag

Janine, Joëlle en Reinier Stufken en Bas en Arno Wilbrink uit Beekbergen hebben voor de derde keer een restaurantdag georganiseerd. Dit ontzettend creatieve idee heeft ruim driehonderd euro opgeleverd. Ze verkochten hamburgers, pizza's, broodjes en ijs. Het geld is bijeengebracht voor het werk dat ZGG doet in Oost-Azië. Heel erg bedankt!

ZGG benoemt zendingswerker

Het deputaatschap heeft mevrouw Hanneke Boer (33 jaar) uit Buren benoemd voor het zendingsveld in Cambodja. Na opleiding zal zij worden uitgezonden als vrouwen- / kinderwerker.

Zij is lid van de Gereformeerde Gemeente Tricht-Geldermalsen.

Benoeming hoofd administratie & personeel

In verband met zijn pensionering zal collega A. Elshout in juni 2018 ZGG gaan verlaten. Hij heeft dan veertig jaar vanuit het bureau een betrokken bijdrage geleverd aan het zendingswerk als hoofd administratie en personeel. Om de kennis en ervaring, die Elshout in al die jaren heeft opgebouwd, zo goed mogelijk over te kunnen dragen is ZGG tijdig begonnen met het werven van een opvolger. Die opvolger is gevonden in de persoon van de heer A.J. Herrebout (36). Anton woont in Werkendam, is gehuwd en vader van drie kinderen en was werkzaam als controller bij een internationaal werkend softwarebedrijf. Hij is op 1 november 2017 in dienst getreden. We wensen hem een goede tijd op het zendingsbureau toe.

Notities

Gesic Oom Arie
DE HEER Arie van der
Mol. Oefenaar bij de zending
Werk: in het geld
aan Afrikaanse
Gedachten van Marvin
Oom de kintu...

'Omdat u bij de zending werkt...'

Dat is een erg goede reden van Hanne, Rowan en haar buurkinderen. Ze vroegen aan haar oom 'die bij de zending werkt' om het geld goed te besteden. Wat leuk dat jullie hieraan denken!

ZENDINGSDIENSTEN

Woensdag 15 november

Opheusden, 19:30 uur

Ds. A.T. Huijser

Donderdag 30 november

Delft, 19:30 uur

Ds. G.J.N. Moens

Woensdag 6 december

Uddel, 19:30 uur

ds. B.J. van Boven

ACTIVITEITEN EN BIJENKOMSTEN

Zeeuwse zendingsdag

Op zaterdag 11 november 2017

wordt in de Ter Hoogekerk te Middelburg-Centrum voor de 55ste keer de Zeeuwse zendingsdag gehouden. Aanvang 15:00 uur.

Kijk voor **actuele informatie** over bovenstaande en andere activiteiten en bijeenkomsten op www.zgg.nl/activiteiten.

Verbonden met de zending

Bestuurslid van de vrouwenvereniging geeft inkijkje in haar werkzaamheden

Jennifer Dannenberg is dertig jaar, getrouwd en moeder van vier jongens en een meisje. Hoewel het gezinsleven veel van haar vraagt, vervult ze ook een taak als penningmeesteres bij de vrouwenvereniging. Zo ziet ze de nodige *penningen* voor ZGG ingezameld worden. Ze biedt een inkijkje in haar werkzaamheden en raadt leeftijdsgenoten aan om ook op deze manier betrokken te zijn bij het zendingswerk: 'Iets voor jezelf en nuttig om te doen.'

Ondanks haar drukke gezin zet Jennifer Dannenberg zich met veel passie in als penningmeesteres van de vrouwenvereniging. Daarmee levert ze indirect een grote bijdrage aan het thuisfrontwerk: 'Dat zouden meer mensen moeten doen. Omdat ik een thuisblijfmoeder ben, heb ik wel het voorrecht dat niets moet en dat ik alles voor ons gezin kan doen.'

Door **Steven Baan**

Inmiddels is ze bijna vier jaar bestuurslid van de Rijssense vrouwenvereniging Dorcas Noord. 'Ik zag een brief van de vereniging en besloot om een kijkje te nemen. Het was erg leuk en gezellig en daarom bleef ik de avonden bezoeken. Toen ze mij eind 2013 vroegen om bestuurslid te worden, heb ik meteen ja gezegd. Naast ons drukke gezin is het goed en nuttig om iets voor jezelf te hebben.'

Als penningmeesteres heeft ze er een behoorlijke taak bij. Er komt heel wat bij kijken en het is belangrijk om alles op orde te hebben. 'Met name rond een verkoping moet er veel geregeld worden. Maar als het weer achter de rug is en er is een mooie opbrengst, zien we wel dat het de moeite waard is.'

Samen voor zending

De vrouwenvereniging organiseert verkopen waarvan een deel bestemd wordt voor het werk van de zending. Eén keer per jaar wordt het groot aangepakt, dan wordt het samen gedaan met de andere twee gemeenten (Rijssen-West en Rijssen-Zuid, red.) en kringloopwinkel *De Mors*. ‘Dat versterkt ook de onderlinge band in de gemeenten en de verschillende verenigingen. Naast het incasseren van contributie van onze leden zorg ik samen met de tweede penningmeesteres voor het financiële overzicht en het beheer van uitgaven en inkomsten. We zitten dan ook bovenop de opbrengsten van een verkoop, dat is erg leuk.’

Hulp van kinderen

‘Het vraagt wel enige organisatie om alles in goede banen te leiden. Dat moet vooral ’s avonds, vanwege mijn gezin. Maar toch leven ook onze kinderen al helemaal mee. Als er een speciale bijeenkomst is, keuren ze of ik er wel mooi uitzie. Als er spullen mee moeten naar de verkoop, helpen ze sjouwen. Dat levert na-

tuurlijk ook wat leuks of lekkers op als ze met papa naar de verkoopdag komen.’

Waardevol en leerzaam

Het samen bezig zijn voor de zending, diverse avonden over moederschap, vrouwenzijn en andere actuele onderwerpen maken de verenigingsavonden zeer waardevol en leerzaam. Vooral een avond over christenvervolgning

‘Wat hebben die mensen er veel voor over om het Woord van God te horen!’

maakte veel indruk. Wat hebben die mensen er veel voor over om het Woord van God te horen! Mij treft het altijd dat we vaak ‘noch heet, noch koud, maar lauw zijn’ en alles maar zo gewoon vinden, terwijl wij dit in vrijheid kunnen doen. Het is voor mij een kleine moeite om op deze manier mijn steentje bij te dragen.

Leven en dood in Guinee

Peter en Ineke de Niet over omgaan
met de kwetsbaarheid van het leven

Familie De Niet.

De eindigheid van het leven is een schrijnende werkelijkheid. Op het zendingsveld is deze realiteit vaak dichtbij. Hoe gaan plaatselijke inwoners daarmee om? En zendingswerkers zelf? Peter en Ineke de Niet uit Guinee vertellen hierover. 'We zien daadwerkelijk de sterken overleven en de zwakken sterven.'

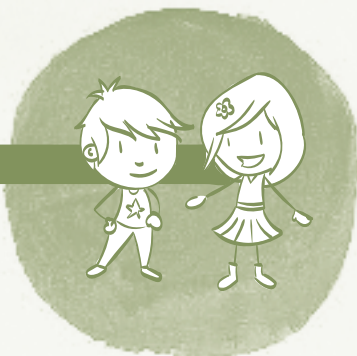
Door **Hans-Willem Westerbeke** en **Jeanet Zuidweg**

De dood is in Guinee volgens echtpaar De Niet een veel tastbaarder en indringender onderdeel van het dagelijks leven dan in Nederland. Zij vertellen: 'Soms gaat er geen dag voorbij of we horen van het overlijden van een bekende. Of er overlijdt familie van mensen die we kennen. Voor veel moeders in Guinee is de dood ook een confronterende werkelijkheid. Als ze uitleggen hoeveel kinderen ze hebben, is de vraag altijd: leven ze allemaal nog? Het is bijzonder als een moeder kan vertellen dat al haar kinderen nog in leven zijn. De kindersterfte is hoog.'

Wrakkige taxi's

Naast de kindersterfte zijn er meer doodsoorzaken te noemen. Mensen overlijden door ongelukken of door slechte medische zorg. Peter en Ineke: 'Sinds een aantal jaar merken we een toename van het aantal overlijdens door ongelukken. Het bezit van gemoto-

ZGG JUNIOR

Als er iemand sterft waar je veel van houdt, ben je verdrietig. Dat mag. Denk je er ook aan dat jij kunt sterven? Dat kan na een ziekte of door een ongeluk. In Guinee sterven er niet alleen veel oudere mensen, maar ook kinderen. Weet je wat het allerergste is? Wanneer we sterven zonder nieuw hart. Vraag of de Heere je een nieuw hart geeft. Bid daar ook om voor de kinderen op het zendingsveld!

riseerde voertuigen, vooral motors, is sterk toegenomen. Vaak laat het onderhoud van deze motors zeer te wensen over. Er rijden daarnaast ook heel wat wrakkige taxi's rond. Er ontstaan levensgevaarlijke situaties door het slechte onderhoud gecombineerd met een roekeloze rijstijl. Maar ook een gebrek aan rijervaring en een veel te zware belasting van de voertuigen zijn riskant. We horen meermalen van afschuwelijke ongelukken. Wanneer bijvoorbeeld een vrachtwagen op een overladen taxi knalt, komen daarbij soms meer dan tien mensen tegelijk om.

Tropische ziekte

Peter en Ineke noemen enkele medische oorzaken van overlijden: 'Malaria is een tropische ziekte die nog steeds veel slachtoffers eist. In de regenperiode (juni-oktober) krijgen veel mensen deze ziekte. Jongeren en ouderen sterven eraan.'

'Oudere mensen kampen vaak met een hoge bloeddruk. Dit kan een gevolg zijn van de grote hoeveelheid zout en peper die men in het eten verwerkt. De hoge bloeddruk kan echter ook een symptoom zijn van andere ziektes die men onder de leden heeft.'

De zendingswerkers zien op medisch gebied het nodige dat vragen bij hen oproept. Kloppen de diagnoses van ziektes altijd? Wat doen mensen als ze al langere tijd aan het kwakkelen zijn? Overlijden ze soms uiteindelijk aan een overdosis medicijnen? 'Medicijnen zijn hier zonder recept verkrijgbaar. Als het ene medicijn geen direct merkbaar resultaat heeft, proberen mensen het met een ander pilletje. Tussentijd van een dokter is hiervoor niet nodig.'

Diepe voren

De dood trekt vaak diepe voren door de gemeenschap. Peter en Ineke: 'Bij de Mogofin, de bevolkingsgroep waaronder wij werken, liggen de familieverbanden heel complex. Als er iemand overlijdt, raakt dit een groot deel van de gemeenschap. In praktische zin heeft een overlijden een impact die voor Nederlanders lastig voor te stellen is. Er moet in korte tijd veel gebeuren. We kennen hier in Guinee geen begrafenisondernemers die alles kunnen regelen. Het dagelijks leven kan door een overlijdensbericht plotseling helemaal ontregeld zijn.'

Begrafenis

Een begrafenisritueel ziet er in Guinee heel anders uit dan in Nederland. Peter en Ineke vertellen: 'Als iemand in de buurt overleden is, merken we dat snel.'

EEN LAGE LEEFTIJDVERWACHTING

De huidige leeftijdsverwachting in Guinee is ongeveer zestig jaar. In 2000 lag de leeftijdsverwachting nog op 45 jaar. In afgelegen gebieden ligt de leeftijdsverwachting vermoedelijk nog lager. In Nederland is de leeftijdsverwachting ongeveer tachtig jaar. De zuigelingensterfte (baby's tot één jaar) is hoog: 51 sterfgevallen per duizend geboren in 2016. In 1990 lag dit aantal nog op 137 sterfgevallen per duizend geboren. In Nederland schommelt de zuigelingensterfte al geruime tijd tussen de drie en vier sterfgevallen per duizend geboren.

Bron: indexmundi.com

Vrouwen beginnen te jammeren. Het geluid daarvan reikt ver. Alle bekenden worden direct op de hoogte gebracht. Sinds een paar jaar zijn mobieltjes hier wijdverspreid. Daardoor zijn ook mensen in andere dorpen en in andere regio's van het land direct op de hoogte van een overlijden. Als het enigszins mogelijk is, reist een afvaardiging van de familie naar de begrafenis, ook van de familie die op afstand woont. Gewoonlijk vindt de begrafenis op de dag van het overlijden plaats. Bij aankomst van de afvaardiging huilen vrouwen vaak weer hartstochtelijk. Het zijn veelal de mannen die zeggen dat

'Als er iemand overlijdt, raakt dit een groot deel van de gemeenschap.'

de vrouwen stil moeten worden. Ze vinden dat de vrouwen eigenlijk niet zo hartverscheurend mogen huilen. Door te huilen laat je zien dat je het niet eens bent met de wil van Allah. Mannen zie je dan ook vrijwel nooit hun emoties tonen. Tijdens de begrafenis praten de mensen veel. Vaak hoor je meermalen vertellen hoe de overledene aan zijn of haar levenseinde is gekomen. Je zou dit als een vorm van rouwverwerking kunnen zien.'

Ritueel

'Na het overlijden wast men het lichaam volgens een bepaald ritueel. Daarna wikkelt men de overledene in een grafkleed. Zo legt men het in het graf. Vaak is er geen kist, maar een baar. Bezoekers van de begrafenis geven een gift. Ze geven daarmee blijk van hun betrokkenheid met de familie van de overledene of met de overledene zelf. Ze dragen hiermee ook bij aan de kosten van de begrafenis. Enkele uren voorafgaand aan de begrafenis van belangrijke personen reciteren oude mannen gedeelten uit de koran. Dit zou de overledene extra zegen opleveren. Er is altijd een rijstmaaltijd voorafgaand of na de begrafenis. De vrouwen beginnen al uren van tevoren met het koken van grote hoeveelheden rijst en saus.'

Zegenwensen

'De begrafenis is vaak na afloop van een van de gebedstijden van de moslims, 's middags rond twee of vijf uur. De mannen gaan dan eerst voor het gebruikelijke gebed naar de moskee. Daarna stellen alle mannen zich

Guineese vrouw.

Bevallen onder een cashewnotenboom

Het is halfvijf in de morgen. Ik schrik wakker. Ik hoor voetstappen bij ons raam. De nachtwaker roept me. Ik schiet me in een stel kleren. Als ik de voordeur geopend heb, zie ik een jonge man uit het dorp. Zijn vrouw is al de hele nacht met een bevaling in de dorpskliniek bezig, maar het schiet niet op. Ze kan toch beter naar het regionale ziekenhuis in de stad gaan: of ik haar daar naartoe kan brengen? Snel pak ik wat spullen bij elkaar en rijd ik naar de dorpskliniek. Behalve de man die me op kwam zoeken, gaan er nog een oom en een oude vrouw mee. De man hoeft vanzelfsprekend niet bij de geboorte van zijn kind te zijn, maar de oude vrouw met ervaring rond geboorten wel. Als we bijna bij de stad zijn, hapert de auto. Pech! Terwijl de eerste zonnestralen boven de horizon verschijnen, probeer ik te ontdekken waar het probleem zit. Als dat niet gelijk helder wordt, bel ik een bekende in de stad: stuur alsjeblieft zo snel mogelijk een taxi deze kant op, de vrouw moet naar het ziekenhuis. Nog maar net heb ik het gesprek afgesloten of ik hoor zachte kreetjes buiten. Langs de kant van de weg, onder een cashewnotenboom, is de vrouw bevallen van een gezonde zoon! Gelukkig loopt het goed af. Een andere keer komen we mét auto, kraamvrouw én oude vrouw wel aan bij het ziekenhuis. Maar omdat het personeel van de spoedeisende hulp niet zo hard loopt, komt de brancard te laat. De vrouw bevalt in de auto van een klein jongetje. We reizen weer terug naar ons dorp. Een paar dagen later horen we dat het kind gestorven is.

In Guinee leven verschillende generaties hecht samen.

dicht bij elkaar op, tegenover de baar. De imam spreekt enkele woorden. Hij roept alle aanwezigen op eventuele schulden die de overledene bij hen had, kwijt te schelden. Anders zou dat de overledene hinderen op reis naar het hiernamaals. Vervolgens spreken de mannen een gebed uit voor de dode. Dan dragen ze de baar naar de begraafplaats. Vaak is dat een bosje achter de moskee. De vrouwen blijven achter. Alleen de mannen mogen naar het graf. Enkele familieleden leggen het lichaam in het graf. Daarna leggen ze er takken overheen en stoppen ze de kuil toe met aarde. Vervolgens spreekt een imam of koranleraar nog een woord. Het gesprokene heeft vaak een morele spits. Ten slotte spreekt de imam of koranleraar zegenwensen uit. Vaak zijn dit wensen als: ‘Moge Allah de overledene vergeving schenken,’ of: ‘Moge Allah de reis van de overledene voorspoedig maken.’ En: ‘Moge Allah hem/haar aannemen in zijn paradijs.’ De aanwezige moslims reageren erop met *amen*.

Geen christelijke hoop

In Guinee is het al een oud gebruik om mensen te begraven. Vooral in de twintigste eeuw zijn rondom het begraven veel gebruiken vanuit de islam overgenomen. De confrontatie met deze gebruiken is voor familie De Niet soms moeilijk: ‘Iedereen waardeert de aanwezigheid tijdens een begrafenis. Ze merken op of iemand wel of niet aanwezig is. Door alleen al aanwezig te zijn, laat je je betrokkenheid blijken. Afwezigheid zonder reden kan relaties schaden. Wij zijn dus regelmatig aanwezig bij islamitische begrafenissen. Bij zo’n begrafenis klinkt er geen christelijke hoop. Er klinken alleen maar wensen voor de overledene. Bijvoorbeeld: ‘Moge Allah de overle-

dene genadig zijn.’ Of: ‘Moge Allah zijn zonden vergeven.’ Wij kunnen niet meegaan in zulke wensen, want we geloven dat de beslissing over de eeuwige bestemming al gevallen is op het moment van overlijden.’

Blijde boodschap doorgeven

‘Wat ons verder aangrijpt is dat er veel uitspraken gedaan worden, zoals: ‘Zijn of haar datum is gekomen.’ ‘Het is de wil van Allah.’ Of alleen de uitroep: ‘Allah’, die men geeft als antwoord op de onuitgesproken waaromvraag. Het lijkt er dan op dat God de schuld krijgt van al het lijden. En dat terwijl de dood soms duidelijk door roekeloos gedrag is veroorzaakt. Wij weten uit de Bijbel dat de zonde de oorzaak ervan is dat de dood in de wereld is gekomen.’

De Bijbel zegt ons dat de Heere geen lust heeft in onze dood, maar daarin dat wij ons bekeren en leven. Familie De Niet probeert deze bijbelse boodschap ook door te geven bij condoleances. ‘Bij een overlijden condoleren we de mensen. We wensen hen toe dat God hen tot hulp mag zijn. Vaak zien we de mensen die ons

‘De sterken overleven, de zwakken sterven.’

niet kennen, fronsen. Ze vragen zich af waarom wij geen gebeden uitspreken voor de dode. Soms nemen ze het ons zelfs bijna kwalijk. Het is helemaal moeilijk voor vrouwen die op een hysterische wijze Allah proberen te bewegen de ziel van de overledene genadig te zijn.’

Christelijke begrafenissen

‘In Guinee zijn weinig christenen, maar ze zijn er wel. Er is echter weinig *grensverkeer* tussen christenen en moslims. Zo is er ook weinig contact tussen christenen en moslims rond begrafenissen. In 2014 kreeg een vrouw die als moslima geboren werd, uiteindelijk een christelijke begrafenis (zie kader). Dat was heel bijzonder. Tijdens deze begrafenis was een behoorlijke groep moslims aanwezig. Ze zagen daar hoe wij als christenen onze doden begraven. Ze hoorden over de enige weg tot zaligheid. Ze hoorden over de hoop die de Heere in het Evangelie ons aanwijst. Wat deze begrafenis betekend heeft voor het zendingswerk? De Heere weet wat

de gesproken woorden uit 2 Korinthe 5:1-10 hebben uitgewerkt.'

Geopende Weg

Peter en Ineke proberen daar waar rouw is, steun te bieden. 'Het is vooral praktische hulp. We rijden een keer extra. We geven een financiële bijdrage of een extra lening. We laten een paar foto's afdrukken waar de persoon die is overleden op stond. Soms zijn er na de begrafenis mooie momenten om met de mensen over de ernst van het leven te praten. Bijvoorbeeld tijdens een bezoek aan de familie. Dan klinkt de boodschap van zonde en genade. Dat de dood een straf op de zonde is. Maar ook mogen we heenwijzen naar de weg die geopend is om vergeving van zonden te verkrijgen. We geven de boodschap door dat het noodzakelijk is, maar ook dat het mogelijk is om hier in dit leven wetenschap van te krijgen.'

Vertrouwen op de Heere

'Elk overlijden bepaalt ons bij de ernst van het leven. Door de gebrekkige medische voorzieningen, armoede en onkunde, zien we daadwerkelijk de sterken overleven en de zwakken sterven. We voelen ons vaak onmachtig en we weten niet wat we hadden kunnen doen. We zien mensen sterven aan een ziekte of ongeval, terwijl zo iemand in Nederland wellicht goed geholpen had kunnen worden. We realiseren ons ook dat voor ons eigen gezin goede medische voorzieningen verder weg zijn nu we hier in Guinee wonen. Als er een ongeluk gebeurt, kunnen we hier niet snel even 112 bellen. Het spoort ons aan om de Heere te vertrouwen, in Wiens hand ons leven is.'

Een christelijke begrafenis voor een ex-moslima

Gabriël is een christen met een moslimachtergrond. Hij is al vele jaren actief in de leeszaal in Boké. Daar kunnen mensen Bijbels en evangelisatiemateriaal lezen en kopen. In 2014 is Gabriël getrouwd met Kadiatou, een vrouw met een moslimachtergrond. Kadiatou moest daarvoor toestemming ontvangen van de oudsten. Zij waren bang dat Kadiatou christen wilde gaan worden en twijfelden. Kadiatou heeft toen niet publiekelijk aangegeven christen te (willen) worden. Ze beloofde wel haar man te volgen. Vanaf dat moment kwam ze ook trouw met hem mee naar de samenkomsten.

Kadiatou tobde een aantal weken flink met een hoge bloeddruk. In die periode sprak ze openlijk over de enige weg tot behoud en getuigde hoe goed de Heere voor haar en haar man was. In eerste instantie leek ze goed te herstellen. Onverwachts overleed ze toch. De volgende dag zou ze begraven worden. Gabriël kwam het ons een dag na haar overlijden vertellen. Hij was gebroken. Hij vertelde dat de burens en oudsten uit de wijk op de dag van haar overlijden de begrafenis voor de volgende dag wilden regelen. Het zou een islamitische begrafenis worden.

Gabriël was echter vastbesloten dat zijn vrouw een christelijke begrafenis moest krijgen. Hij kwam ons om raad en bijstand vragen. Hij wilde ook dat Peter een toespraak zou houden tijdens de begrafenis. Nadat we gebeden hadden, zijn we met Gabriël meegegaan. Enkele leidende figuren uit de buurt gaven aan dat Kadiatou niet als christen begraven kon worden in deze stad. De tegenstand was merkbaar. Toen kwam er hulp van christenen uit het stadje. Een van hen ging met Gabriël naar de burgemeester. Hij legde de kwestie aan hem voor. Gelukkig gaf de burgemeester wel toestemming. Zo heeft deze ex-moslima toch een christelijke begrafenis gekregen, waarbij de Bijbel is opengegaan.

Als er iets gebeurt, kun je geen 112 bellen.

216 varkens in de kookputten

Pass Valley in Papoea viert opening nieuw kerkgebouw groots

De stenen kerk vervangt het houten gebouw.

Grote betonnen blokken, ergens op een heuvel in het dorp. Mensen die Pass Valley de afgelopen jaren bezochten, hebben het zich vaak afgevraagd: wat wordt hier gebouwd? Eindelijk, zo'n tien jaar nadat de eerste betonblokken verrezen, is het zover: de kerk in Ulunikma, Pass Valley, wordt geopend.

Door **Elco van Burg**

Kilometers voor aankomst bij de kerk zijn de vlaggen al te zien waarop de Jerusalems-gemeente iedereen uitnodigt. Jarenlang hebben de gemeenteleden geld opzijgezet en financiën bij de overheid gezocht voor dit mooie nieuwe gebouw. Nu het zover is, moet dat goed gevierd worden.

Dichterbij het dorp blijkt het lastig om de kerk te ontdekken. De rook van de vele kookputten belemmert het zicht. Niet verbazingwekkend, als je achteraf hoort dat 216 varkens in die kookputten lagen te garen. In ieder geval komt iedereen

weer aan de nodige calorieën voor de komende tijd. Door de grote hoeveelheid eten loopt het allemaal een beetje uit, maar dat geeft niet zoveel. De gouverneur van Papoea is zoals gebruikelijk ook vertraagd, dus dat past wel in het schema.

Gezonde kerk

Aan het begin van de middag begint de ceremonie. Ds. Peres Nekwek, afkomstig uit Ulunikma en huidig predikant van Wame-na, preekt over 'De bouw van een gezonde kerk', naar aanleiding van Mattheüs 13:16-20. Daarna volgen de gebruikelijke toespraken, de studenten zingen hun liederen, een

lint wordt doorgeknipt en dan is het zover. Er kan gegeten worden, terwijl de eerste regen valt.

Is dat nu wel nodig, zo'n prachtige nieuwe kerk – waarvoor de nodige inspiratie opgedaan is tijdens een reis naar Nederland? Het huidige kerkgebouw staat er toch nog en is, hoewel eenvoudig, toch gewoon functioneel? De mensen in Ulunikma zien de nieuwe kerk als een symbool dat het christelijk geloof hier wortel geschoten heeft en gaat blijven. Daarom is er nu een betonnen gebouw – een permanent gebouw in plaats van een houten kerk. En de steen waarop ds. Kuijt ooit het evangelie voor het eerst verkondigde heeft een prominente plaats gekregen bij een monument naast de kerk: Het begin van het evangelie in Pass Valley. Het vervolg ligt vast bij de Koning van de Kerk.

Groepsfoto ter gelegenheid van de opening van de kerk.

Fotoverantwoording: Kees Brand.
Voor meer informatie en foto's, zie www.fambrand-in-papua.nl

‘Want Ik zal u zekerlijk bevrijden, en gij zult door het zwaard niet vallen; maar gij zult uw ziel tot een buit hebben, omdat gij op Mij vertrouwd hebt, spreekt de HEERE.’

Jeremia 39: 18

Een belofte voor Ebed-Melech

In 2017 staan we stil bij ‘Getuigenissen van vreemdelingen’. Heidenen die getuigen van de God van Israël.

- De zegen van Melchizedek
- Het getuigenis van Rachab
- De belijdenis van Ruth
- De oproep van de koning van Ninevé
- **Een belofte voor Ebed-Melech**

‘Ebed-Melech is de enige die het goede zoekt voor de tot zwijgen gebrachte profeet.’

Het is niet minder dan een geloofsdaad van Ebed-Melech om Jeremia uit de diepe waterput te redden. Velen zagen in de profeet een landverrader. Deze man Gods bracht een boodschap die velen niet goed in de oren klonk. Jeruzalem moest zich overgeven aan de belegeraars. Jeremia riep koning en volk op om voor de Heere en het oordeel te buigen want de enige redding lag in de overgave aan Babel. De tegenstanders van de profeet beïnvloedden koning Zedekia en krijgen de vrije hand. Zo komt Jeremia in de droogstaande waterput terecht. In de regentijd wordt hierin water opgevangen. Er zit nu een dikke laag modder in de put. Jeremia zakt er diep in weg. Hem wacht een langzame, wrede dood. Maar dan is daar Ebed-Melech. Deze heiden, hofdienaar van de koning in Jeruzalem, krijgt het in zijn hart om Jeremia te redden. Hier is God aan het werk. Ebed-Melech is de enige die het goede zoekt voor de tot zwijgen gebrachte profeet. Deze man met een donkere huidskleur wordt de redder van de profeet. Beschamend is zijn Godsvertrouwen voor de koning en de inwoners van Jeruzalem. Met gevaar voor eigen leven spant hij zich in om Jeremia te redden.

Ook is het bijzonder hoe Ebed-Melech de reddingsoperatie uitvoert. De neergeworpen touwen zouden de armen en de oksel van Jeremia verwonden. Daarom werpt hij eerst lompen naar de profeet die hij onder zijn oksel en armen moet leggen. Zachtjes en behoedzaam wordt Jeremia naar boven getrokken. In een teer en kinderlijk vertrouwen voert Ebed-Melech deze redding uit. Hij gelooft dat hij met de Heere niet beschaamd uitkomt. Hij vertrouwt zich aan de Heere toe, wat de uitkomst ook zal zijn. En de Heere is Ebed-Melech niet vergeten. God houdt het in gedachten wanneer om Zijnentwil aan een discipel een beker koud water is gegeven. De Heere rekent aan Hemzelf gedaan wat door het geloof aan Zijn kinderen en knechten is gedaan. Rijk en genadig is Gods belofte voor Ebed-Melech. Hij zal zijn ziel tot een buit hebben. In de verwoesting van Jeruzalem zal hij niet omkomen. God zal hem in het leven behouden omdat Hij op de Heere heeft vertrouwd. Geloof is vertrouwen op God. Geloof dat door de liefde werkt. Zo is Ebed-Melech de barmhartige Samaritaan van het Oude-Testament. Hij toont de liefde van Christus.

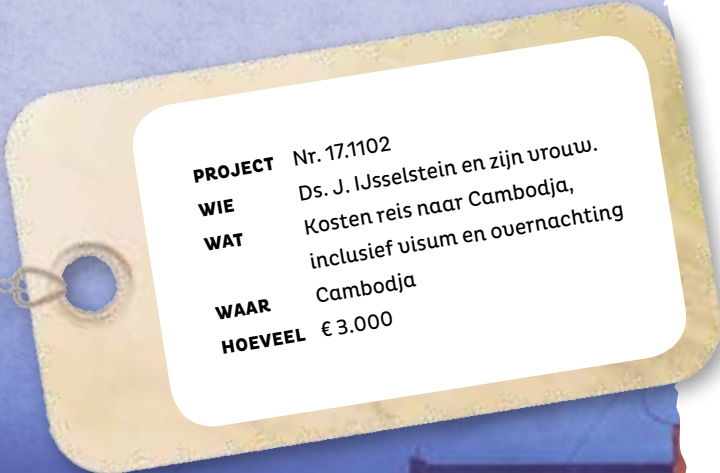
Wat een voorbeeld! Hoe brengen wij het ervan af? Laten wij doeken en touwen zakken om anderen te redden uit de modderige putten van hun verlorenheid? En verstaan wij de diepere boodschap van Gods belofte aan deze Ebed-Melech? Wie op Hem vertrouwt, in de gekruisigde Christus gelooft, zal gered worden. Zo klinkt ook hier de kern van het Evangelie. Straks staan wij met Ebed-Melech op in het oordeel. Wat zal zijn getuigenis ons dan brengen?

Vertrek naar het nieuwe zendingsveld

Betaalt ú het ticket voor de zendingsswerkers?

Door **Steven Baan**

Het is ongeveer 12 uur vliegen, dan sta je op het vliegveld van Phnom Penh. Een grote, moderne stad. Met een tuk-tuk kom je het makkelijkst door de drukke stad. Als zendingsechtpaar gebruik je de eerste dagen om het onderkomen in te richten, de eerste inkopen te doen en een postbus te regelen.

PROJECT Nr. 17.1102
WIE Ds. J. IJsselstein en zijn vrouw.
WAT Kosten reis naar Cambodja, inclusief visum en overnachting
WAAR Cambodja
HOEVEEL € 3.000

JUNIOR-
KATERN VAN
PAULUS

ZGG Junior Kinderkrant

Leuk dat jij de Kinderkrant van Paulus weer leest! Veel leesplezier!

De jaarwisseling is niet in alle delen van de wereld op hetzelfde moment. Ook verschillen de gewoontes. Lees verder op pagina 3.

Thema
Kerst en
Jaarwisseling

Hoe is dat op het zendingsveld?

KERSTFEEST VIEREN

Stel je eens voor dat het verboden zou zijn om kerst te vieren. Zou je het missen? Gelukkig mogen we nog kerstfeest vieren. Ook in Albanië en op Bali...

Een varken slachten

Geschreven door familie Van Doleweerd

Vieren jullie kerstfeest? Wat is dat? Hoe vieren jullie dat? Deze vragen worden op Bali regelmatig gesteld. En dat is niet zo vreemd. Hindoes vieren geen kerstfeest. Er zijn dus geen kerstreclames en geen sfeervolle lichtjes op straat. Maar de christenen op Bali vieren wel kerst: op school, in de kerk en bij elkaar thuis. Daarbij proberen ze dingen uit de cultuur mee te nemen in het feest. Zo wordt een paar dagen voor kerst op het terrein van de kerk een varken geslacht. Het vlees verdelen de mensen onder de gemeenteleden.

Naast de herdenking van de geboorte van de Heere Jezus denken de mensen ook aan de armen die om hen heen wonen. Deze armen krijgen gratis medische hulp. Hun kinderen krijgen een tas met schoolspullen die ze zelf niet kunnen betalen. Zo proberen christenen een lichtje te zijn in de donkere wereld van veel mensen. En waar ze kunnen, zullen ze wijzen op Christus, Die het Licht van de wereld is!

Kerst verboden?

Geschreven door familie Van Bochove

Nog een paar weken en dan is het al weer kerst. Vind je het gewoon om kerstfeest te vieren? In Albanië waren vroeger alle godsdiensten verboden. Daarom mocht ook geen kerst gevierd worden. Nu mag het wel, al zie je in de winkels en op straat niet zo veel kerstversiering als in Nederland. Weet je hoe dat komt? Er wonen vooral moslims in Albanië. Jij hebt misschien wel een kerstviering op school of de club. Gelukkig kunnen we in Albanië ook een kerstviering houden met de kinderen en jongeren van de club. Daar wordt het kerstverhaal verteld. Zo horen ook deze jongens en meisjes dat de Heere Jezus naar de aarde is gekomen voor zondaren (Johannes 3: 16). Voor de trouwe bezoekers is er een cadeautje en een mooie kalender met bijbelteksten. Zo kunnen ook de ouders, broertjes en zusjes de teksten thuis lezen. Wij hopen en bidden dat de Heere deze eenvoudige dingen wil zegenen.

Gratis medische hulp.

JAARWISSELING IN ECUADOR

Als je in een ander land gaat wonen, kom je veel dingen tegen die anders gaan dan je gewend bent.

Geschreven door familie Knapen

Voor jullie is het gewoon om oud en nieuw te vieren zoals je het elk jaar doet. In Ecuador vieren de mensen het op een andere manier. Wij willen jullie daar wat over vertellen.

We nemen je eerst mee naar een straat vol met poppen en monsterlijke figuren. Deze poppen worden om twaalf uur verbrand. Je verbrandt hiermee de pech en slechte dingen van het afgelopen jaar. Zo hoop je een goed nieuw jaar te krijgen. De grote pop op de foto kost honderd dollar en de kleinste twee dollar. Je kunt ook losse hoofden kopen. Dan kun je de pop verder aankleden met oude kleren, volgepropt met kranten. Wij vinden het maar naar om mensen te verbranden. Wat vind jij?

Iedereen gaat op oudejaarsdag naar familie toe. Liefst naar het huis van oma en opa om gezellig bij elkaar te zijn en te eten. Helaas wordt er in de armere wijken ook heel veel alcohol gedronken. Mensen proberen zo alle ellende te vergeten. Rond twaalf uur gaat iedereen de straat op. In onze straat is het de gewoonte dat iedereen om half twaalf op straat gaat zitten voor zijn huis. Het is een erg gezellige gewoonte, waar wij graag aan mee doen. **Mensen vinden**

het leuk als wij meedoen in de dingen die voor hen belangrijk zijn. Daarom sluiten wij het jaar in ons gezin al eerder af. We lezen met elkaar Psalm 90. Iedereen vertelt waar hij de Heere voor wil danken en bidden voor in het nieuwe jaar. Na het bidden gaan we op straat voor ons huis zitten.

Door deze poppen te verbranden, verbrand je de pech en slechte dingen van het afgelopen jaar. Zo hoop je een goed nieuw jaar te krijgen.

In Nederland is het voor twaalf uur vaak nog stil op straat. **In onze wijk is het nooit stil.** Heel de avond wordt er vuurwerk afgestoken.

Het is pas echt stil als de stroom is uitgevallen. Er wordt namelijk overal om ons heen muziek gedraaid.

Dat gebeurt niet zachtjes, want je wilt wel je eigen muziek goed horen!

Op nieuwjaarsdag gaat iedereen met zijn familie naar de rivier of het strand. Het doet pijn dat leden van de kerk er dan voor kiezen om op paseo (uitje) te gaan en niet naar de kerkdienst komen.

Onze twee zoons wonen in Nederland. **Als het bij ons zes uur in de middag is, is het bij hen al twaalf uur 's nachts.** Meestal appen we met hen om hen nieuwjaar te wensen.

WIST JE DAT ...

- ... we op oudejaarsdag al onze burens een bordje appelflappen met een evangelisatiekalender geven?
- ... ze deze appelflappen erg lekker vinden en het leuk vinden om te delen in een Nederlandse gewoonte?
- ...we deze bordjes weer terugkrijgen met iets lekkers van hen erop?
- ...we het afgelopen jaar zelfs een kant-en-klare cuy (cavia) kregen om te braden en op te eten?
- ...onze hulp hier heel blij mee was?

KERSTFEEST

Kerstfeest betekent in veel landen: samenzijn met elkaar. In Nigeria reizen de mensen overal vandaan naar hun geboortedorp om met hun familie het kerstfeest te vieren. In Ecuador komen families op kerstavond bij elkaar om kalkoen te eten en cadeautjes te geven.

Vragen voor jou

1 Lees Efeze 2: 14 en 15 aandachtig. Wat lijkt op Jesaja 9: 5?

2 Kerstfeest is een heilsfeit. Wat bedoelen wij met dat moeilijke woord? Welke heilsfeiten ken jij nog meer?

Licht in de duisternis

We mogen dankbaar zijn wanneer wij in vrede met elkaar het kerstfeest mogen vieren. Denk eens aan al die mensen, die op de vlucht zijn voor rampen en oorlogen. Maar de Bijbel spreekt over een vrede die verder gaat. Lees eens met mij mee in Jesaja 9 vers 5. Wij lezen daar over een Kind Dat ons is geboren en een Zoon Die ons is gegeven. Dit Kind is de Vredevorst.

Jesaja schrijft hier over de Heere Jezus Christus, de Zoon van God, Die Mens is geworden. Waarom is dat gebeurd? Jesaja legt dat uit in vers 1. Er is een volk dat in duisternis wandelt en woont in de schaduw van de dood.

Dat volk leeft in grote ellende. Allereerst bedoelt hij daar het volk Israël mee. Maar hier gaat het ook over alle mensen. Door de opstand in het paradijs van de mensen tegen God leven alle mensen in duisternis. Dat betekent: zonder God.

Maar, schrijft Jesaja, dit volk zal een groot licht zien! Hij gebruikt beeldspraak om te zeggen dat zij vreugde en blijdschap zullen ontvangen. En dat komt door de Vredevorst. De geboorte van de Heere Jezus en later Zijn lijden, sterven en opstanding maakt dat mogelijk. Mensen die zonder God in duisternis leven, kunnen nu weer wandelen in het licht van Gods vriendelijk aangezicht. Ken jij de Heere Jezus als jouw Vredevorst?

MAAK VERBINDING

God laat de profeet Jesaja ver in de toekomst zien. Jesaja geeft de Verlosser, Die komen zal, verschillende namen. Die namen vertellen ons Wie de Verlosser is en wat Hij doet. Verbind telkens de naam met de betekenis ervan door een lijn te trekken.

IMMANUËL

Hij geeft echte vrede

WONDERLIJK

Hij overwint elke tegenstand

RAAD

Hij gaat ons verstand te boven

STERKE GOD

God met ons

VADER DER EEUWIGHEID

Hij is zonder begin en zonder einde

VREDEVORST

Hij geeft de enige goede raad

In deze serie belicht ds. J.M.D. de Heer pioniers uit de zendingsgeschiedenis en gaat hij op zoek naar de lessen voor het zendingswerk van vandaag. Deze keer: de zendeling

Carl Wilhelm Ottow (1827-1862)

Dit is de laatste aflevering van de rubriek 'Historie'. We hopen dat de afleveringen uw interesse in de zendingsgeschiedenis hebben bevorderd.

Vrucht op Gods tijd

Drie jaar na zijn sterven werden de eerste Papoea's gedoopt. De Duitse zendeling Carl Wilhelm Ottow (1827-1862) maakte dat zelf niet mee. Hij stierf aan de zoveelste aanval van malaria. Zeven jaar had hij onder de Papoea's gewerkt, samen met zijn vriend Johann Gottlob Geissler. Schijnbaar zonder vrucht. Schijnbaar, want vrucht is zo moeilijk door mensen te meten.

Door **ds. J.M.D. de Heer**

Eigenlijk zou Carl lakenwever worden. Zijn vader was het immers ook. Maar, hij had ook een moeder die hem veel vertelde over het dienen van de Heere. In Carls hart groeide een verlangen om het Evangelie te verkondigen op plaatsen waar dit nog niet bekend was. Dit verlangen werd versterkt toen hij de Berlijnse predikant J.E. Gossner hoorde zeggen: 'De waarheid van het christendom zal niet door bewijzen, maar door getuigenis af te leggen, verbreid worden.' De predikant was op zijn beurt blij met het verlangen van Carl en gaf hem een praktische opleiding. Ook van de Nederlandse Reveil-predikant ds. O.G. Heldring ontving hij, samen met Geissler, een opleiding. Deze regelde tevens de reis naar het toenmalige Nederlands-Indië.

Ontsteking

Uiteindelijk kwam het tweetal op 5 februari 1855 aan op het eilandje Mansinam voor de kust van het huidige West-Papoea. Tegenslagen volgden spoedig. Geissler werd getroffen door een gevaarlijke ontsteking in zijn voet. Daarvoor moest hij bijna een jaar elders behandeld worden. Zodoende bleef Ottow al die tijd alleen, vaak geveld door malaria. Toch was hij niet ontmoedigd. Aan het thuisfront schreef hij: 'Wij kunnen op aarde niet alles krijgen wat wij wensen. Wat zou er anders voor de hemel overblijven!'

Ook het wantrouwen van de bevolking viel hen zwaar. De zendingen werden gezien als geesten van teruggekeerde voorouders. Toen ze bomen gingen om-

hakken, werd dit anders. Geesten doen toch niet zulk zwaar en vuil werk? Maar vervolgens dacht men dat de vreemdelingen uit hun eigen gemeenschap waren verstoten.

Het tweetal liet zich ondanks alle wantrouwen niet uit het veld slaan en bleef onder de bevolking wonen en werken. Een hongersnood zorgde voor een wending. De zendingen gingen elders eten kopen en deelden dat aan de bevolking uit. Het was een Evangelie door middel van daden, zoals ds. Gossner daar eens over sprak.

Kano

De zendingen probeerden zich zo goed en zo kwaad als het ging te behelpen. Toen ze eens uit een boom een boot maakten, net als de Papoea's, bleek hun inzicht toch niet genoeg te zijn. Ze lieten de kano te water, maar deze zonk meteen, omdat hij van het verkeerde hout was gemaakt.

Ottow zag geen vrucht op zijn arbeid. Dat bleef zo tot zijn sterven in 1862. Zijn zwangere vrouw bleef achter. Het gebrek aan zichtbare vrucht zorgde ervoor dat het zendingswerk als opgeheven werd beschouwd. Maar dat kon de vrouw van Ottow niet verdragen. Ze uitte haar grote ongenoegen. Als gevolg daarvan werden toch weer zendingen naar Papoea gestuurd.

Niemand kon toen denken dat Papoea eens een christelijk eiland zou worden. Vrucht komt er ook niet op de tijd die mensen denken of hopen, maar op de tijd die de Heere bepaalt. Dat is de beste tijd. Steeds opnieuw.

Geld en goed als stressfactor

Zendingswerkers over het gaan van een rechte weg in een kromme wereld

Een bijbelvertaalteam vraagt financiële steun aan de overheid op Papoea. Het districtshoofd heeft de subsidie al toegezegd. Ambtenaren willen echter alleen akkoord gaan als zij tien procent van het budget krijgen. Voor veel zendingswerkers is deze waargebeurde situatie heel herkenbaar. Hoe gaan ze hiermee om? Geld blijkt op zendingsvelden nogal eens een stressfactor te zijn.

Door **Evelien Smit**

Dick Kroneman werkt op Papoea als coördinator bijbelvertaalwerk. Jan-Henry Seppenwoolde is evangelist in Machala, een stad in Ecuador. In een dubbelinterview vertellen ze over de invloed van economische en sociale omstandigheden op de gemeenten en op zendingswerkers.

Connecties

Een van de belangrijke factoren is het onderwijs. Seppenwoolde: 'Er zijn in Ecuador zowel overheidscholen als particuliere scholen. De economie is redelijk stabiel sinds in 2000 de Amerikaanse dollar als officiële valuta werd ingevoerd in Ecuador. Werkloosheid komt nog wel regelmatig voor en heeft een negatief effect op het welzijn van gezinnen van de gemeente. De afgelopen decennia zijn het opleidingsniveau en daarmee de kansen op werk wel toegenomen. De keerzijde is dat mensen met capaciteiten die tot nut zijn voor de gemeente vaak ook betere banen krijgen aangeboden. Als gevolg daarvan zie je dat ze hun activiteiten in de gemeente verminderen of zelfs beëindigen. Anderzijds hebben diverse andere families in de zendingsgemeenten het economisch nog niet breed. Soms zet dat juist hun beschikbaarheid voor het werk in de kerk onder druk.'

Kroneman vult aan: 'Er is op Papoea redelijke toegang tot het onderwijssysteem. Het probleem is echter dat velen geen werk vinden nadat ze de middelbare school of een universitaire opleiding hebben afgerond. Een overheidsbaan kun je alleen bemachtigen als je goede connecties hebt of als je bereid bent om smeergeld te betalen.'

'Waar de Heere werkt zien we dat er andere keuzes worden gemaakt.'

Veel jongeren uit het binnenland komen naar de stad om daar te gaan studeren. Vaak is er onvoldoende geld voor eten en gezondheidszorg. Men moet het dan hebben van bijdragen van familieleden. Dat leidt regelmatig tot erbarmelijke toestanden. De kerkelijke gemeenten zijn er doorgaans niet op berekend om structureel diaconale hulp te bieden. Men klopt daarom nog steeds bij zendingswerkers aan voor financiële hulp. Aan de ene kant wil je mensen in nood helpen. Aan de andere kant is het beleid van

de zending erop gericht om de verantwoordelijkheid bij de kerk en bij de mensen zelf te leggen. Vanuit ons westers perspectief maakt men lang niet altijd de meest verstandige keuzes met het oog op geldbesteding. Hierbij spelen allerlei culturele factoren een rol.'

Colaatsjes

In Ecuador is corruptie nog steeds een wijdverbreid probleem, al heeft de overheid afgelopen jaren stappen gemaakt ten goede. Seppenwoolde: 'In de praktijk horen en zien we nog steeds scheve situaties, waarbij voorrang wordt verleend aan vrienden en familie of waarin onder de tafel geld wordt geschoven. Zonder de juiste connecties en zonder *colaatsjes* (zo heet dat hier) kan het vaak niet, of heel moeilijk. In een procedure rondom de vergunning voor kerkbouw en dergelijke merk je dat het dan heel lang duurt. Soms stellen ambtenaren extra ontmoedigende eisen in de hoop dat je *geholpen* wilt worden. Als kerk en christen moeten en mogen we daarin het goede voorbeeld geven door daarin niet mee te gaan. Ook als het dan wel tijd en moeite kost en soms ook extra geld om de extra eisen te verwezenlijken. Echt vervelend wordt het als het gaat om onrecht in het rechtssysteem. Het komt voor dat armen moeten boeten en vastzitten, omdat zij geen geld hebben om zichzelf vrij te kopen. De rijken zijn vaak snel weer vrij.'

Kroneman vertelt: 'Wat corruptie betreft moeten we onderscheid maken tussen enerzijds het betalen van smeergeld en anderzijds het geven van een kleine extra vergoeding. Bijvoorbeeld om het proces van het verlenen van een vergunning soepel te laten verlopen. Veel ambtenaren hebben een relatief laag salaris en een kleine *tip* doet soms wonderen. De fooi moet dan wel in verhouding staan tot de geleverde prestatie. Bij corruptie gaat het in de regel om veel grotere bedragen. Dat moet je beslist afwijzen.'

Hij wijst erop dat westerlingen vaak een veel strikter onderscheid maken tussen privé-uitgaven en uitgaven die ze voor het werk kunnen declareren dan collega's uit Papoea. 'Dat leidt af en toe tot discussies en een enkele keer tot een harde confrontatie. Zendingswerk is over het algemeen vreugdevol en

Jan-Henry Seppenwoolde.

ZGG JUNIOR

Het is belangrijk om op school goed je best te doen, om later werk te kunnen vinden. Maar als je geen werk hebt en je kunt geld verdienen met iets oneerlijks? Wat zou jij dan doen? Het is soms best moeilijk hoe je goed moet omgaan met geld en met je tijd. Meneer Kroneman en meneer Seppenwoolde vertellen hoe dat in Papoea en Ecuador gaat.

dankbaar werk. Maar als het gaat over het omgaan met geld en goed, zorgen verschillen in verwachtingen steeds weer voor stress.'

Instabiel

Verkiezingen kunnen leiden tot instabiliteit. Op Papoea verlopen de presidentsverkiezingen over het algemeen vrij rustig. Kroneman vertelt: 'Dat geldt ook voor de verkiezingen van de gouverneur, zeker wanneer er goede kandidaten uit Papoea zelf zijn. De afgelopen keren zijn steeds Papoea's gekozen tot gouverneur. De verkiezingen van districtshoofden (*bupati's*) verloopt soms wel erg rumoerig, vooral als een zittend districtshoofd niet wordt herkozen. Dat leidt soms zelfs tot vechtpartijen.'

Seppenwoolde vertelt hoe het er in Ecuador aan toe gaat: 'Ecuador is een relatief rustig land voor Latijns-Amerika. Met een krappere meerderheid dan voorheen is de blijvende regering afgelopen april in het zadel gebleven met een nieuwe presidentskandidaat, Lenin Moreno. In de praktijk moet nog blijken welke maatregelen hij zal treffen. Recent is gebleken dat hij op bepaalde punten afstand neemt van zijn voorganger en dat hij de vicepresident zijn taken heeft afgenomen vanwege vermeende corruptie. Of er daadwerkelijk sprake is van corruptie moet nog blijken in de rechtszaal, maar het is een situatie die de regeringspartij zwaar verdeelt. We hopen en bidden dat het de stabiliteit van de regering en het land niet verder ondermijnt.'

Belasting

Hoe de overheid belasting heft is ook een belangrijk thema. Seppenwoolde geeft aan dat er in Ecuador relatief weinig belasting wordt geheven, zeker in vergelijking met Nederland. 'Inkomstenbelasting heft de overheid pas vanaf de middeninkomens. Het beleid van de vorige president was vooral gericht op het zwaarder belasten van de rijkere klasse.'

Kroneman: 'De mensen op Papoea betalen over het algemeen geen belasting, maar krijgen zelfs geld van de overheid om de economische structuur in het binnenland te versterken. Dat geld wordt helaas lang niet altijd gebruikt voor de opbouw van het gebied. De financiële verantwoording daarvan is ook niet echt transparant. Verder wordt het geld soms verdeeld onder de bevolking die het dan voor privédoeleinden gebruikt. De laatste tijd is er echter wat meer controle op het gebruik van de door de overheid verstrekte middelen.'

Ondanks zorgen en zaken die niet goed verlopen, zijn er zeker ook bemoedigende voorbeelden. Seppenwoolde. 'Waar de Heere werkt en het Woord zijn kracht doet, zien we dat de gewetens spreken en andere keuzes worden gemaakt, soms ingrijpende keuzes. Zo ken ik een bouwkundig ingenieur die niet langer publieke contracten aanneemt om niet te hoeven meewerken aan corruptie. Dit betekent flink minder inkomsten dan wanneer hij zou werken in de publieke sector. Toch heeft hij die keus gemaakt.'

KRONEMAN: STRESS ROND BEVALLING

'Soms voel je je als zendingswerker behoorlijk onder druk gezet. Bijvoorbeeld wanneer een werkeloze man komt melden dat zijn vrouw op het punt staat te bevallen van hun zesde kind, dat door ziekte een ziekenhuisopname nodig is en dat er geen geld is om het ziekenhuis te betalen. Wat doe je dan? Verwijs je de man dan naar de diaconie, hoewel je weet dat de plaatselijke gemeente krap bij kas zit? Of maak je hem alleen verwijten omdat hij onvoldoende voorbereidingen heeft getroffen voor de geboorte van zijn kind? Of trek je toch je portemonnee omdat je je schuldig voelt als de vrouw niet de medische hulp krijgt die ze nodig heeft? Dit soort situaties blijft gewoon heel lastig. Hoe laat je iets zien van christelijke barmhartigheid en betrokkenheid, terwijl je anderzijds ook de eigen verantwoordelijkheid van de kerk en van individuen wilt blijven benadrukken?'

De velden zijn wit om te oogsten

Door **ds. C.J. Meeuse**

De velden zijn wit om te oogsten,
maar waar is de man die zich geeft?
Wie wil zich die moeite getroosten,
in 't geven van al wat hij heeft?

Wie heeft er zijn leven verloren
en Christus gevonden aan 't kruis?
Of wilt u Zijn roepstem niet horen
en bouwt u op zandgrond uw huis?

Als u deze wereld wilt winnen,
dan kost dat uw edele ziel.
In 't hemelrijk komen zij binnen,
die alles op aarde ontviel.

Heeft God u genade bewezen,
dan zoekt u Zijn wil en Zijn lof;
Dan wenst u dat Hij wordt geprezen.
Daarvoor is genoegzame stof.

Dan weegt u het heil van de zielen
en grijpt u naar hen tot behoud
die wankl'len ten dode in 't knielen
voor mammon, als u zich onthoudt.

De velden zijn wit om te oogsten,
o HEERE! Die zondaren redt.
Zendt arbeiders uit, wil ons troosten
en hoor 't ons geboden gebed.

Familie De Jong.

Altijd tijd voor koffie

Familie De Jong doorstaat veel veranderingen

‘Kom binnen! Wil je koffie?’ Nee zeggen is geen optie in de gastvrije Albanese cultuur. Familie De Jong moest aan veel dingen wennen in het Oost-Europese land. Hoe houden zij de waardevolle zaken uit hun eigen cultuur vast? Samen kijken ze terug op de afgelopen twee jaar in Albanië.

Door **Jacoline van den Dool**

Twee werelden, zo omschrijft Adriana de Jong het grote verschil tussen Nederland en Albanië. Tim de Jong is met zijn gezin uitgezonden als evangelist voor Tepelenë. Nu zijn ze voor het eerst met verlof.

Bij het vertrek twee jaar geleden beseffen Tim en zijn vrouw Adriana heel goed: dit is het moment waarop we onze eigen wereld achter ons laten. Het afscheid nemen van ouders en vrienden valt hun het zwaarst. Al bij aankomst in Tirana, waar zij de eerste tien maanden voor taalstudie zijn, ervaren zij het verschil in cultuur. Daar sta je dan: je begrijpt niets van de taal, van de wereld om je heen. Alles is vreemd voor hen: het klimaat, het voedsel. Tim: ‘Gelukkig heeft het team in Albanië ons goed opgevangen.’

De eerste dagen worden gevuld met het uitpakken van de koffers en het creëren van een eigen plekje. Dan beginnen vader en moeder met het leren van de taal. Gerdieneke, de oudste dochter, volgt haar eigen programma via afstandsonderwijs. De kinderen Marlene en Wouter

voor de werkers is zo nodig tijdens de taalstudie, juist in die moeilijke periode.' Voor het hele gezin is het een grote verandering wanneer ze verhuizen naar Tepelenë. Eerst woonden ze dichtbij de stad, nu op het platteland, waar de cultuur heel anders is. Adriana: 'Hier is meer sociale controle.'

Maar een groter verschil dan de cultuur is: dit is de echte bestemming. Dit is de plek waar de Heere Tim naartoe geroepen heeft.

Nieuw gebouw

Het gezin leert de mensen op de post in Tepelenë kennen. Na enige tijd wordt er een nieuw gebouw betrokken waar de activiteiten en de kerkdiensten plaatsvinden. In de zondagse dienst gaat Tim voor. De eerste periode gaat dit nog in het Nederlands, maar later in het Albanees.

Tim: 'Een hele opgave, maar de Heere helpt iedere keer weer.' Allerlei activiteiten voor de kinderen en jongeren worden opgezet, samen met collega Willemien van Schothorst. Tim: 'Verblijvend is te zien hoe de jongeren en de kinderen hiermee omgaan. We hopen en bidden dan ook dat de Heere Zelf dit werk zegent.'

Koffiehuisje

Ondertussen zijn de gezinsleden gewend geraakt aan de Albanese gewoonten. Adriana: 'Elke cultuur heeft zijn eigen mooie eigenschappen. Gastvrijheid staat in Albanië hoog in het vaandel. Je bent altijd welkom en krijgt altijd iets te drinken aangeboden.' Tim: 'Op straat word ik vaak uitgenodigd om in een koffiehuisje wat te gaan drinken. Zo is er gelegenheid om mensen te leren kennen.' Het levenstempo ligt lager en het voordeel daarvan is, dat er tijd is om elkaar te ontmoeten. Zo kan er weleens een gesprek op gang komen over de zin van het leven. Nu Tim en Adriana in een ander land wonen, zijn ze ook hun

eigen gewoonten gaan waarderen. Veel dingen zijn immers niet meer vanzelfsprekend. Tim: 'Alle vaste kaders zijn weg.'

Bekende berijming

Familie De Jong wil echter niet vervreemden van de eigen cultuur. Zij maken heel bewust de keuze om bijvoorbeeld de zondag in te richten zoals zij gewend waren, voor zover mogelijk. Ook zien de ouders de waarde in van het zingen van de psalmen, in de bekende berijming. Tim: 'In Albanië wordt deze berijming niet gebruikt. Daarom zingen wij elke dag met de kinderen een psalm na de maaltijd, zodat ook onze jonge kinderen de psalmen blijven leren.'

Hoe gaat het nu met de kinderen? Adriana reageert: 'Boven verwachting positief. De kinderen hebben snel hun draai gevonden. De twee meisjes hebben vriendinnen gekregen, Wouter speelt met vriendjes in de buurt en van de kinderclub. Ze kunnen zich goed redden met de taal en leren veel nieuwe woorden.'

Getrouw

Tot slot merkt Tim op: 'Als we terugzien op de afgelopen jaren, dan waren er moeilijke momenten. Dagen van moedeloosheid en zorgen, maar met de Heere zijn wij nooit beschaamd uitgekomen. Hij, Die u roept is getrouw, Die het ook doen zal (1 Thess. 5: 24). Dat alleen geeft weer moed en kracht om straks terug te mogen gaan naar de plaats die de Heere ons heeft gegeven.'

Familie De Jong

Tim de Jong is op 3 september 2015 uitgezonden als evangelist voor Albanië.

In het gezin De Jong zijn zes kinderen. Gerdienke is 15, Marlene is 13, Wouter is 8, Jan is 5, Rhodé is 3 jaar en Micha is de jongste telg, geboren op 29 september 2017.

gaan naar school bij de onderwijsvrijwilligster. De jongste twee hoeven nog niet naar school. Ondertussen pikken alle kinderen heel wat van het Albanees op.

Zoektocht

In de eerste maanden gaat het gezin 's zondags in Tirana naar de kerk. Maar waar? Adriana: 'Het is echt een zoektocht geweest. Welke kerk staat dicht bij ons, wat betreft inhoud en liturgie? Uiteindelijk zijn we terechtgekomen bij een presbyteriaanse gemeente, waar onder andere uit de Westminster catechismus wordt gepreekt. De mensen zijn er erg hartelijk.'

Tirana is slechts een tussenstation, waar het echte werk nog niet kan beginnen. Het zijn zware, soms eenzame maanden, met moedeloosheid en frustratie over het nog niet beheersen van de taal. 'Wat is het dan belangrijk om te weten dat je geroepen bent,' vertelt Tim. 'Juist in moeilijke omstandigheden kun je terugvallen op je roeping. Gebed

Pastoraat voor zendingswerkers

Kerkenraad blijft betrokken tijdens uitzending

Hoe gaat het met het geestelijke leven? Deze vraag klinkt, in welke vorm dan ook, op elk huisbezoek. Maar hoe vult een kerkenraad dat in bij uitgezonden werkers? En hoe ontvangen zij pastorale zorg in tijden van ziekte en moeite?

Door **Jacoline van den Dool** en **Martin van Emous**

Fotoverantwoording: www.tomvanhell.nl

Pastorale zorg en huisbezoek zijn heel belangrijk voor een zendingswerker en zijn gezin. Zij hebben ondersteuning en begeleiding nodig in de taak die op hun schouders rust. Gezinnen op het zendingsveld hebben ook te maken met ziekte en zorgen. Ook zij kunnen rondlopen met persoonlijke en geestelijke vragen. Ze krijgen hierin bijstand van de zendende gemeente en van het zendingsdeputaatschap. Vanzelfsprekend verloopt deze zorg anders dan bij andere gemeenteleden, met name vanwege de afstand.

Ds. W. Harinck is als zendingsdeputaat betrokken bij zendingswerkers. Ds. A. Verschuure was predikant van de gemeente waar de familie Hakvoort lid is. Tot zijn nieuwe gemeente Capelle aan den IJssel-Middelwatering behoort het zendingsgezin Van Bochove.

Beiden erkennen dat afstand een belemmering is voor het bieden van pastorale zorg. Toch ziet ds. Harinck in de praktijk vele mogelijkheden om contact te onderhouden: 'Het voornaamste is en blijft het gebed! Paulus, de geroepen heidenapostel die zoveel genade en gaven van de Heere had ontvangen, vroeg voortdurend om het gebed van de gemeente(n).'

Telefoon

Daarnaast noemt ds. Harinck huisbezoeken tijdens de verlofperiode, brieven, e-mail en telefoon. Dit zijn geschikte middelen om wezenlijk contact te hebben tussen de werkers en kerkenraadsleden.

De opdracht om te zorgen voor de ziel van een zendingswerker is een bijbels gegeven. Ds. Harinck: 'Kerkenraad en gemeente hebben een zorgtaak voor de zendingswerkers die door de gemeente zijn uitgezonden in het zendingswerk. Paulus schrijft aan Timotheus: 'Heb acht op uzelf en op de leer.' Het persoonlijk welbevinden en de voortgang van

'Afstand veel minder een belemmering dan vroeger.'

het dienstwerk gaan Paulus ter harte. Maar Paulus ervaart ook de afstand met Timotheus in Efeze terwijl hijzelf in Rome verblijft. Daarom ook de aansporing dat Timotheüs goed op zichzelf moet passen. Dit is ook van toepassing op de pastorale verantwoordelijkheid voor en van zendingswerkers.'

Ook ds. Verschuure ziet een belemmering in de afstand, 'maar veel minder dan vroeger. Nu is er via Skype zelfs de mogelijkheid om elkaar te zien tijdens een gesprek.' Tijdens de taalstudie kon ds. Verschuure familie

Hakvoort in Parijs nog bezoeken, nu ze in Guinee wonen, is er regelmatig telefonisch contact. 'En dan mag er soms van hart tot hart gesproken worden.' Hij voegt er nog aan toe: 'We moeten wel letten op de kosten, want een halfuur praten kan zomaar dertig euro kosten.'

Ds. W. Harinck.

Kortere lijnen

Ds. W. Harinck is zendingsdeputaat sinds 1990. Hij vertelt: 'Als zendingsdeputaat zijn de lijnen voor mij korter dan voor predikanten die geen deel uitmaken van het deputaatschap. Ook heb ik daarom de mogelijkheid gehad om gemeenteleden op het zendingsveld te ontmoeten tijdens visitaties en pastoraal met hen te spreken. Tijdens het verlof van de zendingswerker breng ik graag een bezoek om te informeren naar het persoonlijk en geestelijk welzijn. Als het past in de agenda ben ik ook graag aanwezig op een voorlichtingsavond van een zendingswerker uit de gemeente. Het gebeurt ook dat er via de mail contacten zijn of dat er telefonisch contact is omdat een zendingswerker iets wil bespreken of om de voorbede of dankzegging vraagt. In Moerkapelle was het gebruikelijk de zendingswerker tijdens het verlof uit te nodigen op een kerkenraadsvergadering en daar een uur voor uit te trekken.'

Geen kennis

De zendingswerker leeft in een andere cultuur waar de thuisgemeente en de kerkenraad weinig of geen kennis van heeft. 'De gesprekken kunnen moeilijk zijn, zeker als de predikant de cultuur niet kent', beaamt ds. Verschuure. 'Open hierover spreken en elkaar proberen te begrijpen en verstaan is dan dubbel belangrijk in het pastorale gesprek.' De culturele verschillen kunnen het meeleven en het begrip van de leef- en werksituatie bemoeilijken. Daarom heeft de zendingswerker zelf ook een belangrijke taak. De kerkenraad en de gemeente hebben informatie nodig. Voorlichtingsavonden en rondzendbrieven zijn daarbij nuttig. Het kan gebeuren dat door de afstand de band met de gemeente en de ambtsdragers minder sterk wordt ervaren. Dit vraagt om het investeren in het kennen van elkaar.

Hoe kan er goed worden meegeleefd als het hieraan ontbreekt? Dit vraagt vanwege de afstand extra inspanning van beide kanten. De werker geeft de nodige informatie. De predikant en de andere ambtsdragers vragen erom. Zij hebben toch het ambtelijk opzicht en moeten dat ook blijven houden over het gemeentelid op het zendingsveld.

Persoonlijke gesprekken

Verschillende personen zijn betrokken bij de (pastorale) zorg voor zendingswerkers: de deputaten, kerkenraadsleden, commissieleden van de plaatselijke zendingscommissie én gewone gemeenteleden. Elk kan op zijn eigen manier meeleven, voor, tijdens en na de periode van uitzending.

Ds. Harinck: 'Pastorale gesprekken beginnen al wanneer een gemeentelid zich geroepen voelt om te gaan solliciteren. Voor de uitzending van de zendingswerker is er in alle vertrouwelijkheid al pastoraat geweest.'

ZGG heeft als zendingsorganisatie veel aandacht voor de toerusting en begeleiding van de zendingswerkers. Tijdens visitatiebezoeken zijn er persoonlijke gesprekken en worden door deputaten ook pastorale bezoeken afgelegd in de gezinnen.

Tijdens het verlof van de zendingswerker zal de kerkenraad van de zending gemeente de gelegenheid gebruiken om huisbezoek af te leggen. Ook andere pastorale contacten met de zendingswerker en de eventuele gezinsleden kunnen dan plaatsvinden. Wanneer het verlof voorbij is, blijven kerkenraadsleden aandacht hebben voor de uit-

'Culturele verschillen kunnen het meeleven bemoeilijken.'

gezonden. Ds. Harinck: 'Het is een goede zaak als de zendingswerker een wijkouderling heeft die regelmatig een brief schrijft of een mail stuurt. Het kan in bepaalde omstandigheden ook goed zijn om telefonisch contact op te nemen. Gelukkig is dat op steeds meer zendingsvelden mogelijk.'

Doe mee

De plaatselijke zendingscommissie heeft een rol als verbindingsschakel tussen zendingsbureau, zendingswerker, gemeente en kerkenraad. De commissieleden kunnen de betrokkenheid van de hele gemeente stimuleren door regelmatig een stukje in de kerkbode te schrijven en rondzendbrieven te versturen.

Het is heel belangrijk dat gemeenteleden bijdragen aan het ondersteunen van de zendingswerkers. Dit kan heel praktisch invulling krijgen door om beurten post te sturen. Ds. Harinck spoort hier ook toe aan: 'Doe mee aan het schrijfrooster. Stuur een bericht rond verjaardagen. Leef mee in vreugde en verdriet. Maak tijd vrij om zondagsavonden en zondagsdagen te bezoeken. Het gebed is de beste dienst die de gemeente aan de zendingswerker en het zendingswerk bewijzen kan. Zendingswerk is immers een geestelijke zaak. We kunnen allerlei

DS. A. VERSCHUURE OVER DE PASTORALE ZORG VOOR EEN ZENDINGSWERKER

'Het was voor mij voor het eerst dat ik van dichtbij heb gezien hoe iemand geroepen werd tot zendingsarbeider. Ik heb het hele proces van dichtbij meegemaakt. Daarin heb ik gezien wat een grote verandering het met zich meebrengt voor het hele gezin. De worsteling met de taal en de cultuur. Maar ook de strijd die er kan zijn in het eigen hart en leven van degenen die uitgezonden worden. Zowel rondom de roeping en zending alsook voor het eigen zielenleven. Ik heb dat heel leerzaam gevonden, maar heb het ook als een behoorlijke verantwoordelijkheid gevoeld. Het heeft ook een nauwe en speciale band gegeven.'

manieren van meeleven en ondersteuning organiseren maar als daarbij het gebed ontbreekt om Gods zegen, om de werking van Zijn Geest, om de onderwijzing door Zijn Woord, dan ontbreekt het voornaamste. De apostel Johannes noemt de gemeenteleden 'medarbeiders in de waarheid'. Zijn we dat? Dragen we het zendingswerk hartelijk, biddend mee? Gods Woord roept de gemeente op om mee te strijden met de arbeiders in Gods Koninkrijk.'

Zingen voor de zending

Walchers Jongerenkoor presenteert nieuwe cd

Foto: Zuidweg fotografie.

Het is stil in de kerk. Geconcentreerd kijken de leden van het Walchers Jongerenkoor naar hun dirigent Peter Wildeman. Op zijn teken begint organist Joost van Belzen met zijn voorspel. Dan zet het koor in. In de eeuwenoude Oostkerk van Middelberg klinken de eeuwenoude psalmen.

Door **Just van Toor**

Aan de cd werken mee: Peter Wildeman – dirigent, Joost van Belzen – orgel, Lise de Munck – dwarsfluit en Jaco van Houselt – solist.

Bestel de cd 'Hij is mijn Schild' via www.zgg.nl of bel 0348-489950. De cd kost € 15,00. De opbrengst is bestemd voor Zending Gereformeerde Gemeenten.

Het Walchers Jongerenkoor start met een nieuw psalmenproject. Wil je ook meezingen? Kijk dan op www.walchersjongerenkoor.nl

In de achterliggende tijd heeft het koor hard gestudeerd om een cd met psalmen uit te brengen ten bate van het zendingswerk. De koorleden geven aan dat het een meerwaarde voor hen heeft om voor een goed doel te zingen. En Zeeland en zending... die hebben wat met elkaar.

Samenwerking

Het is niet voor de eerste keer dat het jongerenkoor zingt voor de zending. Tijdens de zendingsdag van 2012, waarop werd teruggeblikt op vijftig jaar daadwerkelijke zending, verzorgde het koor een muzikale bijdrage. Ook bracht het koor toen zijn eerste cd uit met de titel *Groot is Uw trouw*.

Presentatie

Op zaterdag 2 september 2017 presenteerde het koor zijn tweede cd. Tijdens een concert in de historische Oostkerk in Middelburg, waaraan ook mannenkoor Elim uit 's-Gravenpolder een bijdrage leverde, overhandigde Martin van Moolenbroek de eerste cd's aan diverse betrokkenen. Na aftrek van de kosten is de opbrengst bestemd voor ZGG.

Hij is mijn schild

De cd draagt de titel *Hij is mijn schild*. Het is een regel uit Psalm 18, de eerste psalm op deze cd. Op de cd zijn zestien psalmen te horen. Twaalf worden uitgevoerd door het koor en vier psalmen worden instrumentaal uitgevoerd.

Is zending nog steeds nodig?

Misschien hoort u de opmerking ook weleens: Nederland is zendingsland geworden. Daarnaast komen veel vluchtelingen naar Nederland. Moet ZGG dan nog wel mensen uitzenden naar het buitenland?

Door **Jan-Kees Kooijman**

Als we onze tijd vergelijken met de tijd van het bijbelboek Handelingen, zien we treffende parallellen. Laten we eens kijken naar de gemeente van Antiochië. In die stad en in de gebieden eromheen zullen veel mensen geweest zijn die Gods Woord niet kenden. Evenals de onze was ook de toenmalige samenleving multicultureel. Mensen met allerlei verschillende achtergronden woonden bij elkaar. Deze culturele diversiteit bleef niet beperkt tot de samenleving, maar werd ook zichtbaar in de kerk. Het is opmerkelijk hoe de (culturele) achtergrond van de vijf 'profeten en leraars' in de gemeente van Antiochië van elkaar verschilt (Hand. 13: 1).

Uitgezonden

En juist vanuit deze gemeente worden Paulus en Barnabas uitgezonden, 'tot aan het uiterste der aarde' (Hand. 13: 47). De gemeente van Antiochië zag de noodzaak van evangelisatie in de eigen omgeving én de multiculturele samenleving van die dagen. Dit weerhield hen er echter niet van om twee van de vijf dienaars uit te zenden tot de onbereikte volken. Tot de volken, die in Abrahams Zaad gezegend worden (Gen. 12: 3 en 22: 18) en in Christus' opdracht begrepen zijn. De kerk zendt uit om de volken te onderwijzen, te dopen en te leren (Matt. 28: 19).

Uitersten der aarde

Vanwege de belofte aan Abraham en de opdracht van Christus zijn ook de andere apostelen uitgegaan. Waarheen? Men bleef niet in de eigen omgeving. Men zocht de volken op waar ze zich bevonden. In het huidige Ethiopië (Mattheüs), in India (Thomas) en Portugal (Jakobus) bijvoorbeeld. Paulus begeerde naar Spanje te reizen (Rom. 15: 24). En daarom zendt ZGG nog steeds werkers uit, om de onbereikte volken te zoeken daar waar ze zich bevinden. Er zijn honderden miljoenen mensen die nooit van het Evangelie hebben gehoord. 'En hoe zullen zij horen, zonder die hen predikt?' (Rom. 10: 14)

Naaste dichtbij

Het uitzenden van mensen voor de zending ontslaat de christelijke gemeente echter nooit van haar opdracht om bewogen te zijn met de naaste dichtbij en ook aan hen het Woord van God te verkondigen. Ook hierin is de gemeente van Antiochië ons tot voorbeeld. Vanuit deze gemeente werd immers ook geëvangeliiseerd in de directe omgeving, zowel onder Joden als heidenen (zie Hand. 11: 19-20). Laten we het zendings- en het evangelisatiewerk daarom nooit tegenover elkaar zetten. De Heere gebiedt ons beide. En beide zijn heel hard nodig.

Inkomsten

Inkomsten uit de gemeenten

Periode augustus en september 2017

Gemeenten in classis Goes	€ 10.595
Gemeenten in classis Middelburg	€ 24.498
Gemeenten in classis Tholen	€ 10.797
Gemeenten in classis Dordrecht	€ 26.055
Gemeenten in classis Ridderkerk	€ 15.604
Gemeenten in classis Rotterdam	€ 15.705
Gemeenten in classis Amsterdam	€ 5.168
Gemeenten in classis Gouda	€ 63.989
Gemeenten in classis Utrecht	€ 19.898
Gemeenten in classis Barneveld	€ 27.159
Gemeenten in classis Kampen	€ 9.848
Gemeenten in classis Rijssen	€ 22.527
Diversen / plaats onbekend	€ 2.262

€ 254.105

Landelijke en regionale inkomsten

Giften bedrijven	€ 700
Opbrengsten postzegels/munten e.d.	€ 719
Opbrengsten oudpapier:	
Bodegraven	€ 3.500
Elspeet	€ 3.613
Waarde	€ 783
Werkendam	€ 3.035
Voorjaarsactie	€ 115
Zendingsdag	€ 25
Nalatenschappen:	
Legaat mw. A.B.	€ 4.545
Nalatenschap W.Z.	€ 58.950

€ 75.985

Totaal inkomsten periode € 330.090

Verantwoording

ZGG vindt het belangrijk dat duidelijk is hoe de gemeenten het zendingswerk financieel ondersteunen. Op deze pagina kan dat slechts in hoofdlijnen. Op www.zgg.nl/verantwoording worden de hiergenoemde totalen gespecificeerd naar gemeenten of andere herkomst, zoals oud papier. Uw plaatselijke zendingscommissie of het zendingsbureau kan u desgewenst de specificatie van uw gemeente verstrekken. Ontvangsten worden anoniem in onze administratie vastgelegd.

 www.zgg.nl/verantwoording

Zamel geld in voor een concreet doel

‘Kunnen wij een project kiezen, waarvoor wij ons geld kunnen bestemmen?’ Het is een vraag die ZGG regelmatig krijgt. Kan dat, een bestemming voor een gift of actie? Jazeker, voor dat doel bestaat de projectenlijst.

Door **Arie Elshout**

Op de website van ZGG is de projectenlijst in te zien. Bij elk zendingsveld zijn projecten opgenomen, die gereserveerd kunnen worden door uw vereniging, school of commissie. Deze projecten vormen een deel van alle ZGG-uitgaven. De uitgaven zijn, net als de ontvangsten, opgebouwd uit allerlei kleinere bedragen. Dat maken we graag duidelijk met de projecten.

Ook wil ZGG daarmee laten zien hoe middelen worden besteed. Samen met onze zendingsteams worden elk jaar projecten omschreven en van een *prijkaartje* voorzien. Als een project gereserveerd wordt, kunt u ZGG altijd vragen om ondersteunende beelden of informatie.

Wanneer worden projecten vooral gebruikt? Bijvoorbeeld als een school of vereniging wil sparen voor een bepaalde bestemming. Ook bij een zendingavond wordt wel geprobeerd een project te kiezen dat hoort bij het thema van de avond. De opbrengst komt hier dan *gelabeld* binnen.

Lang niet alle uitgaven lenen zich voor zo'n project. Denk aan de salarissen of huisvesting van de uitgezonden, maar ook aan de begeleiding vanuit Nederland. Gelukkig worden ook veel giften en collecten overgemaakt om de algemene kosten te kunnen dekken. Zoekt u een concrete bestemming, of wilt u graag iets meer weten over hoe ZGG het zendingsgeld besteedt? Kijk dan op www.zgg.nl/projecten.

Nu verkrijgbaar in de ZGG webshop

Kalender 2018

Prachtige kalender voorzien van mooie foto's en bijschriften! Deze kalender kunt u makkelijk in uw tas of koffer meenemen of ophangen aan de muur. Steun ZGG met uw aankoop en maak het zendingswerk zichtbaar in huis!

€5,-

De kronkelweg naar het dorp

Kees Jan van Linden schrijft over de Bijbel vertalen voor Guineese moslims.

€12,95

Zendingskleurboek

voor kinderen met kleurplaten van alle landen waarin ZGG actief is met zendingswerk.

€3,95

Hij is mijn schild

Een cd van **Het Walchers Jongerenkoor**.

€15,00

Online betalen
via uw eigen bank

Bestel via zgg.nl/webshop Hebt u geen internet? Bel 0348 489 950

Uw vragen beantwoord

'Tijdens de voorjaarsactie van 2016 is geld ingezameld voor een nieuw kerkgebouw in Guayaquil. Later heb ik daar niet meer over gelezen in Paulus. Wat is de stand van zaken?'

Voor de kerkbouw in *El Amparo* moeten twee zaken gereed zijn. Allereerst moest er een betrouwbare begroting worden opgesteld. Deze begroting is begin september 2017 gereedgekomen

en werd kortgeleden door het deputaatschap in Nederland goedgekeurd. Daarnaast moet de burgerlijke gemeente Guayaquil met de bouwplannen instemmen. Dat is een langdurig proces. Het gaat om een milieuvergunning (die is afgegeven), een vergunning van de brandweer (de aanvraag is in behandeling) en om de definitieve bouwvergunning van de gemeente Guayaquil. Deze definitieve vergunning kan pas worden aangevraagd wanneer de brandweer akkoord is. Zolang de vergunningen niet zijn afgegeven, kan er niet worden gebouwd. Zodra de bouwvakkers aan de slag kunnen, laten we u dat zeker weten.

Dick Korpel, theologisch toeruster
Guayaquil

'We hoorden dat dominee IJsselstein en zijn vrouw de komende tijd met taalstudie bezig zijn. Zitten ze dan echt alleen op school? Hoe moeten we ons dat voorstellen?'

Het is inderdaad zo dat wij tijdens onze eerste termijn van twee jaar ons alleen bezighouden met taalstudie en (daarbij) de studie van de lokale cultuur. Dat betekent concreet dat we 's ochtends om acht uur met de tuk-tuk naar de taalschool gaan. Daar krijgen we drie uur les van een van de taaljuffen of -meesters. Omdat

'Onze dagen zijn echt helemaal gevuld met taalstudie.'

de temperatuur overdag vaak boven de 36 graden is, houden we even een korte siësta. Daarna maken we ons huiswerk voor de volgende dag en leren we de opgegeven woorden. Een praatje met iemand in de straat kan een goede oefening zijn om het geleerde toe te passen. Op die manier zijn onze dagen echt helemaal gevuld met taalstudie.

In de begintijd leren we vooral alledaagse dingen, om jezelf in het leven van alledag een beetje te kunnen redden. Het zal nog wel even duren voordat we de eerste bijbelverzen kunnen lezen, of iets van de zondagse preek in de lokale kerk kunnen begrijpen. Het is aantrekkelijk om in deze tijd alvast iets te gaan doen, dan maar in het Engels misschien. Toch moeten we dat echt niet doen. Het doel van deze eerste jaren is om echt de lokale Khmer-taal (spreek uit: Khmai-taal) te leren, zodat we bij leven en welzijn over twee jaar naar het noorden kunnen verhuizen om daar ons eigenlijke werk te gaan beginnen.

Ds. en mevrouw IJsselstein, Phnom-Penh

In deze rubriek beantwoorden we vragen die we op het zendingsbureau ontvangen en die mogelijk ook leven onder andere lezers. Hebt u ook een vraag? Neem contact op met ZGG. De contactgegevens vindt u hiernaast in de colofon.

‘Op welke manier bereidt ZGG kinderen voor op uitzending naar het zendingsveld?’

ZGG heeft veel ervaring met het uitzenden van gezinnen met kinderen. Momenteel zijn bijna net zoveel kinderen (missionkids) als volwassenen uitgezonden onder verantwoordelijkheid van ZGG!

Door deze ervaring weten we dat het welbevinden van ouders op het veld zeer sterk verbonden is aan het welbevinden van hun kinderen. ZGG ziet de zorg voor het welzijn van kinderen van zendingswerkers dan ook als een belangrijke verantwoordelijkheid.

In de opleidingsperiode van hun ouders wordt aandacht geschonken aan de voorbereiding van de kinderen op het vertrek naar het buitenland. Zo biedt ZGG aan ouders verschillende gelegenheden om voorgelicht te worden bij organisaties die gespecialiseerd zijn in de begeleiding van missionkids. Met behulp van cursussen en materialen worden ouders zo in staat gesteld hun kinderen te helpen voorbereiden op hun emigratie.

Ook krijgen ouders en kinderen tijdens de voorbereidingsperiode gelegenheid om zich voor te bereiden op de nieuwe schoolsituatie, bijvoorbeeld door een kennismaking met de personen, het materiaal en de werkwijze van de Wereldschool. Een ander onderdeel betreft de toerustingsdagen die door ZGG worden georganiseerd voor verlofgangers, gerepatrieerden en de collega's die zich voorbereiden op uitzending. Tijdens deze momenten is er een apart kinder- en jongerenprogramma, met uitdrukkelijke aandacht voor thema's die belangrijk zijn voor (toekomstige) missionkids.

Jan-Kees Kooijman, missioloog & toeruster

Paulus is een periodieke uitgave van Zending Gereformeerde Gemeenten

Verspreiding vindt plaats via de zendingscommissies van de plaatselijke gemeenten en beperkt via postverzending.

Oplage: 35.400 exemplaren. Verschijnt vijf keer per jaar. **ISSN:** 0167-2428. Kostenindicatie per jaargang € 5,00 en bij postbezorging € 7,00. Voor alle data geldt D.V. © 2017 Zending Gereformeerde Gemeenten

Redactie

Hoofdredacteur: ds. J.M.D. de Heer
Eindredacteur: J.W. van Toor
Redactiesecretaris: J.S. Baan
Redactieleden: J.C. van den Dool-Jobse, M. van Emous, E. de Jongste-Ruit, J.E. Smit, H.W. Westerbeke, J.C. Zuidweg

Ontwerp en realisatie

BladenMakers, www.bladenmakers.nl

Postadres redactie

Postbus 232, 3440 AE Woerden

Bezoekadres ZGG

Houttuinlaan 7, 3447 GM Woerden
T 0348-489950
I www.zgg.nl **E** info@zgg.nl

Uitgave op cd-rom

Dit tijdschrift wordt ten behoeve van iedereen die niet op de gebruikelijke manier kan lezen uitgegeven op cd-rom.

Informatie en opgave:

CBB, Postbus 131, 3850 AC Ermelo
T 0341-565499.

Giften

Bank: NL44 INGB 0000 39 76 07 of NL63 RABO 0322 4013 13 ten name van Zending Gereformeerde Gemeenten, onder vermelding van woonplaats. Voor betalingen uit het buitenland is de BIC-code: RABONL2U.

ZGG is een ANBI-instelling en valt onder de groepsbeschikking van de Gereformeerde Gemeenten (RSIN: 820967257). Giften zijn dus aftrekbaar van het belastbaar inkomen. Meer informatie: www.zgg.nl/anbi.

Testamenteire beschikkingen en periodieke schenkingen

Testamenteire beschikkingen ten behoeve van ZGG dienen als volgt te luiden: Stichting voor de Zending der Gereformeerde Gemeenten te Woerden, ingeschreven in het handelsregister onder nummer 41172.951.

Meer informatie: www.zgg.nl/nalaten. Een periodieke schenking kunt u eenvoudig zelf regelen via www.zgg.nl/schenken.

Zanariah Salam / Shutterstock.com

Zending als vliegeraar

Op Bali zijn elk jaar in augustus vliegerwedstrijden.

Grote vliegers van wel enkele vierkante meters omvang gaan de lucht in. Daarvoor is kracht en vliegerkunst nodig. De grote vliegers kun je niet alleen oplaten. Dat is groepswork. De hele buurt doet dan mee.

Als ik dit zie, moet ik denken aan wat ik als kleine jongen deed. Ik weet nog dat we op vakantie in Rijssen met tientallen op het grasveld bij de Zuiderkerk vliegerden. Het veld liep daar omhoog en was daarom uitermate geschikt om wind te vangen en dus om te vliegeren. Natuurlijk ging het erom wie het hoogste kwam met zijn vlieger.

Vliegeren is een kunst. Het begint met een goede vlieger. Vervolgens kijk je waar de wind vandaan komt. Dan maak je een goede start door zelf met de vlieger tegen de windrichting in te lopen. Vervolgens probeer je spanning op het vliegertouw te houden. Als het nodig is moet je *melken*. Dat wil zeggen kort achter elkaar het touw laten vieren en weer aantrekken. Op sommige momenten – vooral als de vlieger duikelingen maakt – moet je het touw laten vieren om het dan vervolgens weer aan te trekken. Dan komt de vlieger steeds hoger en verder bij je vandaan te staan.

Zendingswerkers zijn als vliegeraars. Ze vestigen zich onder de bevolking met nieuw onderwijs. Ze proberen wat op te zetten om nieuw contact te krijgen en deze contacten te onderhouden. Ze komen met nieuwe programma's of activiteiten. Met andere woorden, ze laten allerlei soorten van vliegers op. Vaak ook grote vliegers, die je niet alleen

kunt oplaten. Toch, zonder wind is alle moeite te vergeefs. Wind heb je nodig. Dan denk ik aan de Heilige Geest. Goddelijke adem is onmisbaar om het zendingswerk in stand te houden.

Wat is de bedoeling van de 'vlieger' in het zendingswerk? Dat deze steeds hoger komt. Niet alleen dicht bij de 'Zon', de Heere Jezus, maar ook verder bij de vliegeraars vandaan. Alle aandacht dient uit te gaan naar waar die vlieger zich heen strekt. Soms duikt de vlieger naar beneden. Bijvoorbeeld als deze niet goed op de wind ligt. Dan is het te veel werk van jezelf. Dan moet je niet lang aarzelen. Door het aantrekken en opnieuw laten vieren zoek je de juiste windstroom. En vergeet niet: tegenwind doet de vlieger stijgen.

Soms is het nodig het touw lang te laten vieren om het vervolgens weer aan te trekken. En, zo komt de vlieger hoger en hoger en hoger. En dan kan het zomaar gebeuren dat het touw onverwachts van het rolletje schiet en de vlieger het contact verliest met de grond en uit het zicht verdwijnt. Dat is zo erg niet in het zendingswerk. Als de vlieger zijn doel maar dient. De vliegeraar is slechts instrument. En natuurlijk gaat het er niet om wie het hoogste komt en het touwtje het langste in handen heeft.